

MERDEKA

Nr 78 - januari 2020

ÖSTTIMOR

Information

Östtimors ekonomi

President Lú Olo: Ekonomisk diversifiering mycket angelägen

Timor måste bli kvitt sitt beroende av olja och gas genom utveckling av den privata sektorn, sade presidenten.

Dili. 28 November 2019 (TATOLI) President Francisco Guterres Lú Olo sade att Östtimor har ett brådskande behov av att diversifiera sin ekonomi bort från olja och gas samt investera i lokalt jordbruk och lokal tillverkning.

I ett tal i regeringspalatset i Dili på Östtimors självständighetsdag sade president Lú Olo att landet inte kan förvänta sig att attrahera utländska investeringar förrän det visar hållbar utveckling.

En ekonomi som är beroende av en enda produkt gör landet svagt och det kan förlora sin suveränitet. Således är det mycket angeläget att diversifiera vår ekonomi, att bli kvitt beroendet av olja och gas genom utveckling av den privata sektorn såsom jordbruk, tillverkning och turism, sade han.

I en skarp bedömning av de pågående diskussionerna om förslaget till budget (OJE) för 2020 sade president Lú Olo att regeringens utgifter fortsätter att kraftigt överstiga dess inkomster.

Varje år blir [OJE] större och mer oralistisk därför att vi inte vill offra tid på en detaljerad diskussion om den fundamentala frågan om budgetbalans, sade han.

Petroleumfonden, en fond på 17,55 miljarder USA-dollar består till största delen av oljeintäkter, är ansvarig för omkring 90 procent av inkomsterna i OJE. Men regeringen har tagit ut mer från fonden - över den 'Uppskattade hållbara intäkten' - varje år de senaste fem åren. NGO:n La'õ Hamutuk har uppskattat att, med nuvarande utgiftstakt, fonden kommer att vara tömd så snart som 2023 om inte ytterligare intäkter kommer till.

Frågan om beroende av resurser är ett bekymmer för många intressenter i Östtimor. I sitt *Country Partnership Framework for Timor-Leste 2020-2024*, publicerat den här veckan, varnar Världsbanken för att Timor inte kan förlita sig på offentliga utgifter på infrastrukturprojektet för att upprätthålla ekonomisk tillväxt.

Modellen med tillväxt driven av den offentliga sektorn har kommit till vägs ände, står det i rapporten.

Ekonomisk diversifiering kräver, med tanke på stora petroleumintäkter, strikta gränser för inhemsk absorption av sådana intäkter för att dämpa effekter av [Holländska sjukan](#) och tillåta investeringar att strömma in i sektorn för handelsvaror.

Fortsättning på sida 3

Nyheter från Östtimor,
Västpapua, Aceh och Indonesien

Fortsättning från sidan 1

Holländska sjukan refererar till en nedgång i efterfrågan i den allmänna ekonomin såsom lokal tillverkning, vilket kan inträffa i länder med stora naturresurser.

President Lú Olo sade att han inte vill se friheter vunna under 20 års självständighet slösas bort.

Vi känner att det är enkelt att ta medel från olje- och gasfonden för att täcka alla de offentliga utgifter, som brukade komma från hårt arbete, disciplin, offer och intelligens. Allt värden som vi lärde oss under vår kamp för nationell befrielse, men som vi idag tycks lämna helt, sade han.

Han sade att ett hållbart Östtimor måste investera i sina medborgares hälsa och livskvalitet.

Friska människor, god utbildning [behövs] för att vi ska ha ett samhälle som lever med goda tjänster och framsteg enligt vår konstitution, sade han.

Rektorn för *National university of Peace (UNPAZ)*: Nyckeln till hållbar tillväxt är främjande av den privata sektorn

Rektor Amarals kritik kommer när president Guterres manar till brådskande diversifiering för att minska beroendet av olja och gas.

Dili 29 november 2019 (TATOLI) Rektorn för ett av Östtimors största universitet har slagit en rallarsving mot prioriteringarna av utgifterna i den kommande statsbudgeten (OJE) och sagt att den misslyckas med att investera ordentligt i den privata sektorn.

I ett tal efter examinationen av fler än 1.000 studenter vid *National University of Peace* sade rektor Adolmando Soares Amaral att OJE borde fokusera mera på utveckling av jordbruk och turism.

I Östtimor investerar den privata sektorn inte; de investeringar som driver den ekonomiska tillväxten kommer från den statliga budgeten ... [så om] budgeten är liten, kommer tillväxten inte att öka, sade han.

Jordbruk ger livsuppehälle till uppskattningsvis 80 procent av befolkningen enligt den senaste folkräkningen. Men Amaral har ifrågasatt effektiviteten i regeringens subventioner, så som de som ges till kornodlare, med argumentet att de har skapat beroende i många samhällen.

Ledaren för den ideella organisationen Luta Hamutuk (Kämpa tillsammans) José Alves da Costa sade att mer forskning om hur man ska stödja Timors bönder behövs.

Vi vill inte investera i jordbrukssektorn bara för att skapa en mängd produkter som bara konsumeras [i landet] utan att exporteras och således utan påverkan på den ekonomiska tillväxten, sade Costa.

Han sade att Östtimors ekonomi inte kommer att vara hållbar utan att ytterligare betydelse ges produktiva sektorer så som jordbruk och tillverkning. Och han krävde att ett oberoende organ skapas för att hantera prioriteringar för ekonomisk diversifiering.

Rektor Amaral håller med presidenten om att det är mycket angeläget att diversifiera ekonomin för att bli av med beroendet av olja och gas genom utveckling av den privata sektorn så som jordbruk, tillverkning och turism.

Vi behöver prioritera alla våra turistattraktioner för att få tillbaka [sektorns] intäkter, sade han.

Regering och parlament börjar debattera budgeten för 2020

Debatten i Östtimors parlament om budgeten för 2020 började den 2 december 2019 och väntas fortsätta till den 5 december.

Budgetförslaget bygger på fem principer

- fiskal hållbarhet på mellanlång och lång sikt
- överensstämmelse med nationella prioriteringar
- möjligheterna att genomföra budgeten
- den lokala ekonomins förmåga att absorbera
- budgetkvalitet

och omfattar offentliga utgifter på uppskattningsvis 1,95 miljarder US-dollar.

De tre prioriterade aktivitetsområden som godkännts av ministerrådet är

- utveckling av socialt kapital med fokus på undervisning och utbildning
- hälsovård och utbyggnad av dricksvatten och grundläggande avloppsinfrastruktur
- ekonomisk utveckling med fokus på att uppmuntra investeringar i den privata sektorn, skapandet av arbetstillfällen, ekonomisk diversifiering och utveckling av jordbrukssektorn; och ökade förbindelser genom utveckling av hamnar, flygplatser, landsbyggs- och stadsvägar och utveckling av logistikmöjligheter genom skapandet av infrastruktur för behandling och lagring och förbättring av transporter till sjöss, lands och i luften.

I sitt öppningstal sade premiärministern att "Statsbudgeten är det huvudsakliga medlet för att genomföra åtgärder och offentlig politik som kommer att föreskriva nästa års [governance](#) och som avser att fortsätta processen att bygga ett medelinkomstland i enlighet med den strategiska utvecklingsplanen för 2011-2030. Jag förväntar mig att alla parlamentsledamöter kommer att konstruktivt bidra i denna budgetprocess, som säkert kommer att ha närvaro, deltagande och aktivt bidragande av de olika medlemmarna av regeringen".

Den här debatten om 2020 års budget fortsatte med diskussioner och omröstning om helheten mellan den

2:a och 4:e december 2019. Detaljdiskussionerna och omröstningarna samt den avslutande allmänna omröstningen skedde den 18:e.

Budgetförslaget godkänt

Den 18 december godkände ministerrådet det förslag som den ställföreträdande finansministern Sara Lobo Brites presenterade. Budgeten omfattar utgifter på omkring 1.668 miljoner US-dollar och finansieras delvis med intäkter från den särskilda ekonomiska zonen Oecusse (RAEOA/ZEEMS), EU-bidrag och lån. Det var detta budgetförslag som parlamentet godkände samma dag.

Det godkända budgetförslaget är minskat med 300 miljoner dollar jämfört med regeringens första förslag efter kritik i parlamentsdebatten. La'o Hamutuk karakteriserade det ursprungliga förslaget som att det hotade oljefondens hållbarhet. De områden som skurits ner i budgeten är varor och tjänster, bland annat utrikes resor och reservfonder. Statssekreteraren för civilt skydd (Civil Protection - SEPS), Alexandrinho Xavier de Araújo, sade till reportrar att hans departement har fått en minskning med 3,6 miljoner av de ursprungliga 15 miljonerna US-dollar.

Departementets planerade program omfattar bland annat upprättandet av ett kontor på gränsen till

Indonesien, renovering av SEPS nergångna kontor i fyra distrikt och byggandet av nya stationer för brandkåren i Ermera och Manatuto.

Men budgeten har skurits ner, så vi måste tänka om. Jag talade med premiärministern [och föreslog] att, om vi har några medel, kan renovera byggnaderna i dålig kondition samt bygga brandstationerna, sade statssekreterare de Araújo.

Tommy Pollák

- Källor: TATOLI, November 29, 2019, [http://www.tatoli.tl/en/2019/11/29/economic-diversification-very-urgent-president-lu-olo/Antónia Gusmão/TATOLI, December 2, 2019, <http://www.tatoli.tl/en/2019/12/02/boosting-the-private-sector-key-to-sustainable-growth-unpaz-rector/> Pressmeddelande från Östtimors regering 2019-12-02 \[Pressmeddelande från Östtimors regering 2019-12-19\]\(http://www.tatoli.tl/en/2019/12/19/council-of-ministers-slashes-300m-in-revised-2020-budget/\) Cipriano Colo/TATOLI, December 19, 2019 <http://www.tatoli.tl/en/2019/12/19/council-of-ministers-slashes-300m-in-revised-2020-budget/>](http://www.tatoli.tl/en/2019/11/29/economic-diversification-very-urgent-president-lu-olo/Antónia%20Gusm%C3%A3o/TATOLI,December%202,2019,http://www.tatoli.tl/en/2019/12/02/boosting-the-private-sector-key-to-sustainable-growth-unpaz-rector/Pressmeddelande%20fr%C3%A5n%20%C3%96sttimors%20regering%202019-12-02/Pressmeddelande%20fr%C3%A5n%20%C3%96sttimors%20regering%202019-12-19/Cipriano%20Colo/TATOLI,December%2019,2019,http://www.tatoli.tl/en/2019/12/19/council-of-ministers-slashes-300m-in-revised-2020-budget/)

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA. Material som publiceras i Merdeka & ÖsttimorInformation kan också publiceras i <http://www.globalarkivet.se>.